

Dr. Öğr. Üysei Talip ÇUKURLU

Siirt Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Siirt/TÜRKİYE
talip.cukurlu@siirt.edu.tr
ORCID

Çiğdem ARITÜRK

Siirt Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi
Siirt/Türkiye
ariturk.ds@gmail.com
ORCID

**MİLLİ KÜTÜPHANE'DE
BULUNAN 06 Mil Yz A 2713
NUMARALI ŞİİR MECMUASI VE
BU MECMUA HAKKINDA
YAYIMLANMIŞ BİR MAKALE
ÜZERİNE**

ON THE POETRY JOURNAL
REGISTERED IN THE TURKISH
NATIONAL LIBRARY WHOSE
NUMBER IS 06 Mil Yz A 2713

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Yükleme Tarihi: 04.08.2020
Kabul Tarihi: 01.10.2020
Yayımlanma Tarihi: 31.10.2020

Article Information: Research Article
Received Date: 04.08.2020
Accepted Date: 01.10.2020
Date Published: 31.10.2020

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atıf/Citation

Çukurlu, Talip ve Arıtürk, Çiğdem, "Milli Kütüphane'de Kayıtlı Bulunan 06 Mil Yz A 2713 Numaralı Şiir Mecmuası ve Bu Mecmua Üzerine Yayımlanmış Bir Makale Üzerine", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal Of Academic Literature]*, Yıl 6, Sayı 13, Güz 2020, s. 291-314.

Çukurlu, Talip and Arıtürk, Çiğdem, "On The Journal Registered In The Turkish National Library Whose Number Is 06 Mil Yz A 2713", *Hikmet-Journal Of Academic Literature*, Year 6, Volume 13, Fall 2020, p. 291-314.

10.28981/hikmet.777034

Dr. Öğr. Üyesi Talip ÇUKURLU

Yüksek Lisans Öğrencisi Çiğdem ARITÜRK

**MİLLİ KÜTÜPHANE'DE KAYITLI BULUNAN 06 Mil Yz A 2713 NUMARALI ŞİİR
MECMUASI VE BU MECMUA HAKKINDA YAYIMLANMIŞ BİR MAKALE
ÜZERİNE***

ON THE POETRY JOURNAL REGISTERED IN THE TURKISH NATIONAL LIBRARY
WHOSE NUMBER IS 06 Mil Yz A 2713

ÖZ

Şiir mecmuaları, klasik Türk edebiyatında büyük bir öneme sahiptir. Kendine ait bir divanı olmayan ya da divan oluşturacak kadar şiirleri olduğu halde bu şiirleri bir araya getiremeyen şairlerin divanlarının oluşturulmasında, kaynaklarda ismi geçmeyen şairlerin ve onlara ait şiirlerin gün yüzüne çıkarılmasında, bir şairin divanında bulunmayan şiirlerine ulaşılmasında ve varlığı kaynaklarda belirtilen fakat hâlâ bulunamayan divana ait şiirlerin tespit edilmesinde şiir mecmualarının önemli bir rolü vardır. Kimi zaman derleyenleri tarafından bariz hatalar yapılmış olsa da mecmualar, aynı şiirin farklı şairlere ait olarak gösterilebilme probleminde çözüm sunabilmektedir. Mecmualar ve diğer el yazması eserler günümüz alfabesine aktarıldıkça edebiyat başta olmak üzere pek çok alanda yeni bilgi ve bulgular elde edilecektir.

Bu çalışmada, Milli Kütüphanede 06 Mil Yz A 2713 arşiv numarası ve "Mecmûa-ı Eşâr" başlığıyla kayıtlı bulunan kim tarafından ve kaçınıcı yüzyılda yazıldığı kesin olarak tespit edilemeyen ve daha önce Ahmet Akgül ve Kamile Çetin tarafından "Milli Kütüphanede Kayıtlı Bulunan Bir Şiir Mecmuası Üzerine" isimli makalede tanıtılan şiir mecmuası üzerinde durulacaktır. Çalışmanın asıl amacı mezkûr makalede bulunan ve gözden kaçtığı düşünülen okuma hatalarını gidermek ve çeviriyazılı metnin eksiklikleri tamamlamak ve o günün şartlarında tespit edilemediğini düşündüğümüz yeni bilgileri edebiyat âlemine sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Şiir, Divan Şiiri, Şiir Mecmuası, Klasik Türk Edebiyatı, Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 271

ABSTRACT

Poetry journals have a great importance in classical Turkish literature. In the creation of the divan of poets who do not have a divan of their own or who cannot combine these poems although they have enough poems to form a divan, to reveal the poems and poets that are not mentioned in the sources, to reach the poems of a poet who are not in the divan of the poet, poetry journals play an important role in determining. Even though obvious mistakes have been made by their compilers from time to time, poetry journals can offer a solution to the problem of showing the same poem as belonging to different poets. As the journals and other manuscripts are transferred to today's alphabet, new information and findings will be obtained in many fields, especially literature.

In this study, the poem magazine registered in archive 06 Mil Yz A 2713 in the National Library will be emphasized. This poem journal was previously introduced by Ahmet Akgül and Kamile Çetin in an article titled "On a Poem Journal Registered in the National Library". The main purpose of the study is to eliminate the reading errors found in the aforementioned article and which are thought to be overlooked, and to complete the deficiencies of the translation text and to present new information to the literary realm that we think could not be detected in the conditions of that day.

Keywords: Poetry, Divan Poetry, Poetry Journal, Classical Turkish Literature, Turkish National Library 06 Mil Yz A 2713

* Bu çalışma Siirt Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: 2019-SİÜSOS-028.
(This work was supported by Scientific Research Fund of the Siirt University. Project Number: 2019-SİÜSOS-028.)

1. Giriş

“Mecmua, cem kökünden türetilmiş Arapça bir kelimedir. Mecmûa kelimesinin müennesi olan mecmua, “toplanmış, toplanıp biriktirilmiş, bir araya getirilmiş şey; top, tüm, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilmiş kitap” anlamlarına gelir (Ayverdi, 2011: 784; Devellioğlu, 2013: 596). Klasik kültürde edebiyat terimi olarak da defter, türlü konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri anlamlarında kullanılmıştır (Aydemir, 2007: 122). Şiir mecmualarına, bir şairin divanı hazırlanırken elde bulunan şiirleri dışında başka şiirlerinin olup olmadığını araştırmak, bir şaire ait varlığı bilinen fakat bulunamayan şiirlerini şiir mecmuaları vasıtasıyla tespit etmek ve bir şairin divanında bulunmayan şiirlerini tespit edip divana dahil etmek amaçlarıyla başvurulabilir. Mecmualarda, bugüne kadar hiçbir yerde adı geçmeyen şairleri ve şiirleri görmek de mümkündür. Bunun yanı sıra mecmualar, tertip edildikleri devirlerin hem şahsi hem de toplumsal manada şiir zevkini de yansıtması bakımından önemli eserlerdir.

Son zamanlarda önemi daha da anlaşılan mecmualar, çeşitli projeler aracılığıyla günümüz alfabesine aktarılmakta ayrıca şahsi akademik çalışmalarla da çeşitli mecmuaların tanıtımı yapılmaktadır. Bu çalışmalardan biri de Ahmet Akgül ve Kamile Çetin tarafından *Milli Kütüphanede Kayıtlı Bulunan Bir Şiir Mecmuası Üzerine* başlığıyla ilim alemine tanıtılan yazma eserdir.¹ Mecmuaların birçoğunun kötü denebilecek bir hatla yazılması, yazılan şiirler üzerinde sonradan yapılan düzeltmeler, sayfa ve satırlardaki kopmalar, yırtılmalar ve mecmuayı oluşturan kişinin şiirlere müdahale etmesi gibi sebepler, şiirlerin hatalı okunmasına, şairlerin yanlış tespitine neden olabilmektedir. Bu makalede, Milli Kütüphane’de *06 Mil Yz A 2713* numarası ile kayıtlı mezkûr mecmuada yer alan şiirlerin tamamı hakkında bilgi verilmeyecek olup sadece Akgül ve Çetin’in yaptığı çalışmada gözden kaçan hususlara temas edilecektir.

2. İncelenen Mecmuanın Tanıtımı

Arşiv Numarası: 06 Mil Yz A 2713

Eser Adı: Mecmûa-ı Eşâr

Yazar Adı: -

Müstensih: -

Dili: Türkçe

Telif Tarihi: -

İstinsah Tarihi: -

İstinsah Yeri: -

Bulunduğu Yer: Milli Kütüphane, Ankara

¹ Akgül ve Çetin, 2013: 99-126.

Koleksiyon: Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

DVD Numarası: 945.935

Nüshanın özellikleri ise şöyledir:

Boyut (Dış-İç): 152x104 mm.

Yaprak sayısı: 30

Satır sayısı: Değişik

Yazı Türü: Talik

Kâğıt Türü: Kuş fligranlı.

Mecmua hakkında katalog tarama sayfasında ayrıca şu notlar belirtilmiştir:

“Baskı şemseli köşebendli meşin ciltlidir. İçindekiler: 120 sayfalık bir mecmua olmasına rağmen 30. sayfaya kadar yazılmış. Geri kalan sayfalar boştur. Mecmuada yer alan şairler; Zâhidî, Eşrefoğlu Rûmî, Fuzûlî, Nesîmî, Rahîmî, Fevrî, Bedrî, Abdî, Ulvî, Nakşî, Rûhî, Ahmedî, İrfânî, Gevherî, Hatâyî, Kaygusuz, Safî'den gazellerle on iki imama ait bir manzume vardır.”²

Yukarıdaki arşiv bilgilerinde adı geçmeyen fakat mecmuada ismi ve şiirleri bulunan şairler şunlardır: Âşık Ömer, Seher (Abdâl), Seyfî, Bedrî, Vîrânî, Muhyî-i Karahisârî, Hâfız-ı Şîrâzî, Usûlî ve Cevrî. Ayrıca bu mecmuada üç Farsça beyte yer verilmiştir. Bu beyitler günümüz Türkçesine aktarılmıştır.

2.1. Mecmuanın İncelenmesinde İzlenen Yol

1. Sayfa numaraları köşeli parantez [] içerisinde gösterilmiştir.
2. Mecmuada örnek olarak verdiğimiz parçalar için şimdiye kadar tenkitli basımı yapılan ilmi eserlerde kullanılan transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.
3. Mecmuadaki şiirler aşağıdaki başlıklara göre incelenmiştir:

Başlık:

Şair:

Nazım şekli:

Beyit sayısı:

Ve zin:

İlk beyit (İlk bend):

Son beyit (Son bend):

4. Mecmua üzerine daha önce yapılan çalışmadaki eksik veya hatalı bilgilerin açıklaması, nazım şekillerinin altında verilmiştir.

² <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mecm%C3%BBa-i-esar/85353> E.T. 21.12.2019.

2.2. Mecmua Üzerinde Katalog Çalışması ve Bilgi Düzeltmesi

2.2.1. 06 Mil Yz A 2713

[1a]

Başlık: Beyt

Şair: Muhyî-i Karahişârî

Nazım şekli: Tercî^c -i Bend

Beyit sayısı: 1

Vezi: Mefâ^c ilün Mefâ^c ilün Fe^c ülün

Beyit³:

Der-în dünyâ kesî bi-ğam ne-bâşed

Ve ger bâşed Benî âdem ne-bâşed

Akgül ve Çetin'in çalışmasında [1a] sayfasında, "Sayfada kime ait olduğu belirtilmeyen üç adet Farsça beyit vardır." bilgisi mevcuttur. Taramalarımızda, beyitlerden ilkinin Muhyi-i Karahisari'ye, diğer iki beytin ise Hafız-ı Şirazi'ye ait olduğu tespit edilmiştir. Muhyi-i Karahisari'ye ait olan yukarıdaki beyit, başka bir çalışmada, yedi bendlik bir terci-i bendin vasıta beyti olarak -bazı farklılıklarla- yer almaktadır (Kurt, 2019: 246-249).

[1a]

Başlık: Beyt

Şair: Hâfız-ı Şîrâzî

Nazım şekli: Gâzel

Beyit sayısı: 1

Vezi: Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilün

Beyit⁴:

‘Azm-i dîdâr-ı tu âyed cân ber-leb âmede

Bâz gerded yâ ber-âyed çîst fermân-ı şumâ

³ "Bu dünyada kimse gamsız olamaz ve eğer gamsızsa o kişi, insan olamaz."

⁴ "(Ey sevgili!) Senin güzel yüzünü görme arzusundan canım dudağıma gelmiş. (Canım) Geri dönsün mü yoksa çıksın mı, (bu konuda) sizin fermanınız nedir?"

Yukarıdaki beytin, Sudi'nin Hafız Divanı şerhinde ikinci sırada yer alan "şuma" redifli on üç beyitten müteşekkil olan bir gazelin, üçüncü beyti olarak - bazı farklılıklarla- yer aldığı tespit edilmiştir (Yalçınkaya, 2018: 20-21).

[1a]

Başlık: Beyt-i ez Hâfız

Şair: Hâfız-ı Şîrâzî

Nazım şekli: Gâzel

Beyit sayısı: 1

Vezi: Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

Beyit:

Be-mey seccâde rengin̄ kon geret pîr-i muğân güyed

Ki sâlik bî-ḥaber ne-bûd zi resm-i ' ahd-i menzilhâ

Bu beytin, Hafız'ın "ha" redifiyle yazdığı yedi beyitten oluşan ilk gazelinin üçüncü beyti olarak -bazı farklılıklarla- yer aldığı tespit edilmiştir (Yazar, e-makale: 1-3).

[1b-2a]

Başlık: Gâzel

Şair: Seḥer (Abdâl)

Nazım şekli: Müseddes-i mütekerrir

Bend sayısı: 4

Vezi: Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

İlk bend:

Yine seyyâh oluben destime aldım teberi

Dedim ey dil-ber-i ra' nâ yanıma gel seherī

Yine [ben] ' azm-i diyâr etmege kıldım seferi

Dün [ü] gün âh ederek yârimi buldum seherī

Yüri hey zülf-i siyâhım noḡṭadan aldık ḥaberī⁶

⁵ "Meyhaneci, eğer sana seccadeyi şaraba boya derse çekinmeden dediğini yap, çünkü yol ehli varılacak yerlerin sorumluluğundan, yordamından habersiz değildir."

⁶ Bu manzumenin tekrar beyitlerinde vezin kusurludur.

Tövbeler olsun bir daği kimseye etmem kederi

Son bend:

Her ne bulduñsa gönül cümlesi âdemde imiş

Şeş ciheti bilmeyenler yas ile mâtemde imiş⁷

Şeherin Hâk çağıruben hem-dem ile demde imiş⁸

Nice demdir pazar-ı miñnet ile ğamda imiş

Yüri hey zülf-i siyâhım nokta[dan] aldık haberi

Tövbeler olsun bir daği kimseye etmem kederi

Mecmuada “gazel” başlığı altında verilen bu şiirin nazım şekli, “müseddes-i mütekerrir”dir. Ayrıca bu şiir, şu iki çalışmada -bazı farklılıklarla- “müseddes” başlığı altında beş bend olarak yer almaktadır: Ergun, 1957: 94-95; Özmen, 1998: 498-499. Akgül ve Çetin’in çalışmasında bu şiirin şairinin belli olmadığı ve bend sayısının dört olduğu söylenmiştir. İncelememiz neticesinde şiirin Seher Abdal’a ait olduğu tespit edilmiştir.

[2a-2b]

Başlık: Yok

Şair: Fuzûlî

Nazım şekli: Tercî‘-i Bend

Bend sayısı: 4

Vezin: Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün Mefâ‘ ilün

İlk bend:

Diriğâ âh cüdâ düştüm yine perî-civânımdan

Çamu endîşesi gitmez hele bir lahza yanımdan

Feleklerde melek ‘âciz kalır âh-ı figânımdan

Şorarlarsa haber ver ey şabâ nâm-ı nişânımdan

Diyâr-ı ğurbete düştüm ırağ oldum vaţanımdan

Enîsim hem-demim yokdur uşandım tatlı cânımdan

⁷ Mısran vezni kusurludur.

⁸ Mısran vezni kusurludur.

Son bend:

Dirîğâ âh demeyem meskenim künc-i melâmetdir

Anıñçün⁹ hâ^vb-ı rāhat çeşmime girmez hayâletdir

Huşûşâ intizâr-ı yâr kıyâmetden ‘alâmetdir

Elem çekme Fuzûlî her işin şoñu selâmetdir

Eyzan¹⁰

Akgül ve Çetin, şiirin Fuzuli'ye ait olduğunu ve nazım şeklinin “müseddes” olduğu belirtmiştir fakat Fuzuli mahlasıyla mecmuada bulunan bu şiir, Fuzuli'nin basılı Divanı'nda bulunmamaktadır (Akyüz vd., 1990). Şiir, Aşık Ömer Divanı'nda -bazı farklılıklarla- 1136 şiir numarasıyla Ömer mahlasıyla yer almaktadır (Karasoy ve Yavuz, 2010: 454). Yine başka bir kaynakta “Terci-i Bend-i Aşık Ömer” başlığı ile mevcut olmakla birlikte şiirin, bazı yerlerinde mısra sıralaması karışık verilmiş olup kelimeler arasında da farklılıklar bulunmaktadır (Sönmez, 2019: 138-139).

[3a]

Başlık: Müfred

Şair: Uşûlî

Nazım şekli: Ğazel

Beyit sayısı: 1

Vezin: Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Beyit:

Necât ister iseñ mevc-ı belâdan pîre teslîm ol

Ki çekmez keşti-i Nûha girenler havf-ı Tûfânı

Akgül ve Çetin'in çalışmasında bu beytin, Eşrefoğlu Rumi'ye ait olduğu ve nazım şeklinin “müfred” olduğu belirtilmişse de beyit, Mustafa Güneş tarafından neşredilen Eşrefoğlu Rumi Divanı'nda bulunamamıştır (Güneş, 1994). “Usuli Divanı” isimli çalışmada tespit edebildiğimiz bu beyit, G. 127 şiir numarasıyla on beş beyitten müteşekkil olan bir gazelin sekizinci beyti olarak yer almaktadır (Atıcı, 2007: 7; İsen, 1990: 223). Dolayısıyla mecmuada “müfred” başlığı altında yer alan bu beytin “müfred” olmadığı, Usuli'ye ait olan bir gazelin beyti olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu olan bu beyit, *Usuli Divanı*'nda şu şekilde yer almaktadır:

⁹ Mecmuada “anıñçün” şeklinde yazılmış olan bu ibare vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

¹⁰ Mecmuanın genelinde tekrar eden beyitler/vasita beyitleri yerine eyzan yazılmıştır.

Necât istersen emvâc-ı belâdan pîre teslîm ol
Ki çekmez keştî-i Nûha girenler havf-ı Tûfânı

[8b]

Başlık: Müfred

Şair: Belirsiz

Nazım şekli: Ğazel

Beyit sayısı: 1

Vezin: Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Beyit:

Gönül Mecnûn-ı aşk olmuş gezer dîvânedir şimdi

Anıñla âşinâ olmuş baña bîgânedir şimdi

Akgül ve Çetin, mecmuada “müfred” başlığı altında yer alan bu beytin, Rahimi'ye ait ve nazım şeklinin “müfred” olduğunu belirtmiştir. Rahimi Divanı'nda (Evren, 2008) yer almayan bu beytin kime ait olduğu tespit edilememiştir. Fakat gazelhan “Hafız Sami Efendi ve Bigalı Hafız Mehmet Efendi” tarafından “beyati makamı”nda seslendirildiği tespit edilmiştir (Üngör, 1981: 1011; <https://youtu.be/R3fRlxF8bNE> E.T. 22.04.2020 ve <https://youtu.be/gUmL7XlopQM> E.T. 22.04.2020). Her iki kayıta da bazı kelime farklılıkları olmakla birlikte sadece şu iki beyit seslendirilmiştir:

Gönül mağlûb-ı aşk olmuş gezer dîvânedir şimdi
Seninle âşinâ olmuş diger bîgânedir şimdi

Ezelden câm-ı Cemşîdi sifâle saymayan tenler
Felek sâkîsi destinde döner peymânedir şimdi

Dolayısıyla mecmuada “müfred” başlığı altında yer alan bu beytin “müfred” olmadığını, bir gazelin ilk beyti olabileceğini söylemek mümkündür.

[9a-9b]

Başlık: 'Ulvî

Şair: 'Ulvî

Nazım şekli: Tesdîs

Bend sayısı: 5

Vezin: Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

İlk bend:

Ta' āla'l-lāh yed-i ẓudret ne demde ẓurdu bünyādīñ

Nedendir bilsem eyā āb [u] ḥāk [u] āteş-i bādīñ

Ne bāğīñ bāğ-bānı beslemiştir serv-i şimşādīñ

Ne şahn-ı dil-güşāda çekdi ẓāmet-i serv-āzādīñ

Efendim saña kim derler ne yerdensiñ nedir adīñ

Cefāyı kimden öğrendin a zālīm kimdir üstādīñ

Son bend:

Seriñ ğaddāra beñzer bir dem ğaddāra beñzersin

Nice başlar kesip ẓanlar şaçar ḥünkāra beñzersin

Gönüller u[r]mada māhir put-ı ' ayyāra beñzersin

Dil-i ' Ulvīye raḥmīñ yok vefāsız yāre benzersin

Efendim saña kim derler ne yerdensiñ nedir adīñ

Cefāyı kimden öğrendin a zālīm kimdir üstādīñ

Bu şiir, Derzi-zade Ulvi Divanı'nda (Çetin, 1993) "musammatlar" kısmında, -bazı farklılıklarla- 29 şiir numarasıyla "Müseddes-i Merhum Derzi-zade Ulvi Çelebi" başlığıyla yer almaktadır. Her bendin sonunda tekrar edilen beytin, İhya Efendi Rumi'ye ait olduğu bilgisi mevcuttur (Bayram, 2005: 71). Söz konusu beyit mezkur eserde şu şekildedir:

Efendim sana kim derler ne yerdensin nedir adın

Cefanı kimden öğrendin a zālīm kimdir üstādın

Dolayısıyla bu şiirin "Ulvi'nin İhya Efendi Rumi'nin meşhur beytine tesdisi" olduğu anlaşılmaktadır. (Ayrıca bkz: Akar, 2011: 83-84).

[10a-10b]

Başlık: Yok

Şair: ' Aşık ' Ömer

Nazım şekli: Şarkı

Bend sayısı: 5

Vezin: Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

İlk bend:

Dūd-ı āhımdan şehā sen kıddi şimşād ald[ı] bu
Ol leb-i Şīrīnine dil old[u] Ferhād ald[ı] bu
Tekke-i ‘aşk içre girdi ‘arz-ı hācet kılmağa
‘Azm-i rāh etdi varıp bir pīrden irşād ald[ı] bu

Son bend:

Der ki bu ‘Aşık ‘Ömer cem‘ oldu kırklar yediler
Birbirine bakışıp hoş remzle söylediler
Añlayıp hāl-i derūnum bezm-i ğamda dediler
Ġayr[ı] gelmez mescide meyhāneden dād aldı bu

Akgül ve Çetin’in çalışmasında yukarıdaki şiirin yer aldığı sayfa numaraları sehven 10a-11b olarak verilmiştir. Ayrıca şiir, Aşık Ömer Divanı’nda (Karasoy ve Yavuz, 2010) -bazı farklılıklarla- 1157 şiir numarasıyla yer almaktadır. Akgül ve Çetin, bu şiirin nazım şeklinin “murabba” ve bend sayısının dört olduğunu belirtmiştir fakat şiirin nazım şekli “şarkı” olup mecmuada ve Aşık Ömer Divanı’nda bu şiir beş bend olarak yer almaktadır.

[11b]

Başlık: Ġazel

Şair: Nesīmī

Nazım şekli: Ġazel

Beyit sayısı: 5

Ve zin: Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

İlk beyit:

Seniñ ‘aşkıñdır ey dil-ber baña hem mürşid [ü] hem pīr
Niġāhī ‘aşkına düştüm nedir çāre nedir tedbīr

Son beyit:

Nesīmī çünkü ‘āşıkıñ ‘arı nāmüsü terk eyle
Çün ‘aşık kıddine biçmiş melāmet hırkasın taķşīr

“Ġazel” nazım şekliyle yazılmış olan bu manzume, Nesimi Divanı’nında (Ayan, 2002) ve şairin divanında yer almayan şiirlerine yer verilen bir makalede (Köksal, 2009) mevcut değildir. Fakat bu manzume, aşağıda

bağlantısı verilen kişisel bir internet sayfasında -bazı farklılıklarla- yer almaktadır. Sayfada şiire hangi kaynaktan ulaşıldığına dair bilgi verilmemiştir: <https://tolgaerbatur.com/2016/04/04/neden-nesimi-okumak-lazim/> E.T. 02.01.2020.

[13a-14b]

Başlık: Rūhī

Şair: Rūhī

Nazım şekli: Çapraz Kāfiyeli Şarkı

Bend sayısı: 24

Veze: Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün¹¹

İlk bend:

Ḥamd [u] şükr [ü] minnet ğanī Ḥudāya

Ḥikmeti kudreti rāyegān olur

Ḳısmet veren oldur bay [u] gedāya

Bāb-ı tevekkülde mü 'minān olur

Son bend:

Rūhī düşmüş āhla zāra

Herkesin metā'ı çıkar pazara

İmtihān için geldik biz bu cihāna

Muḥammed Mehdīde iş tamām olur

Akgül ve Çetin, bu şiirin nazım şeklinin “murabba” olduğu belirtmiştir fakat Bağdatlı Ruhi Divanı'nda (Ak, 2001) bulunmayan bu manzumenin nazım şekli, “çapraz kafiyeli şarkı”dır (İpekten, 2015: 89).

[14b-15a]

Başlık: Yok

Şair: Ḳayğusuz (Abdāl)

Nazım şekli: Ğazel

¹¹ Bu manzumenin neredeyse tamamında vezin kusurludur.

Beyit sayısı: 8

Ve zin: Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

İlk beyit:

[Ben] dedim dil-ber kulumun yürü hey torlağ dedi

Sen daği yontulmadıksın yüzlerin taşlağ dedi

Son beyit:

Çayğusuza hoş gelir biñ kazan kılle-i pilav¹²

Üç yüz altmış altı biñ çörek ol daği yumşaq dedi¹³

Akgül ve Çetin'in çalışmasında bu şiirin yer aldığı sayfa numarası sehven 14b olarak verilmiştir. Mecmuada sekiz beyit olarak yer alan bu şiir, Kaygusuz Abdal Divanı'nda (Güzel, 2010) bulunmamaktadır. Bu şiir -bazı farklılıklarla- dokuz beyit olarak Gölpınarlı'nın eserinde mevcuttur (1962: 46-48).

[15b-16a]

Başlık: Yok

Şair: Virānī

Nazım şekli: Semā'ī

Bend sayısı: 7

Ve zin: Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün / Mefā' ilün

İlk beyit:

Hudāyā Muştafā haqqı kulum geçgel günāhından

‘Aliyyu'l-Murtażā haqqı kulum geçgel günāhından

Son beyit:

İlāhī eşfiyā haqqı İlāhī etkīyā haqqı

Virānīnin gedā haqqı kulum geçgel günāhından

Akgül ve Çetin bu şiirin “gazel” nazım şekliyle yazıldığını ve aruz ölçüsü kulanıldığını belirtmiştir. Bu manzume, mecmuada beyitler halinde yer almaktadır fakat Virani Divanı'nda (Vaktidolu, 1998) -beyitler ortadan bölünüp- dörtlükler halinde verilmiştir. Ayrıca Özmen, 1998: 465, Erdal ve Yılmaz, 2018: 126'da da -bazı farklılıklarla- dörtlükler halinde bulunmaktadır.

¹² Mısraın vezni kusurludur.

¹³ Mısraın vezni kusurludur.

Semainin, aruzun “Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün” kalıbıyla yazılması, semainin 8+8’li hece ölçüsü kalıbına da uyabilmesi, semailerin gazel, murabba, muhammes, müseddes biçiminde de yazılabilmesi (İpekten, 2015: 91) bu şiirin nazım şeklinin semai de olabileceğini ortaya koymaktadır.

[16b]

Başlık: Yok

Şair: Seyfî

Nazım şekli: Gâzel

Beyit sayısı: 5

Ve zin: Mef’ülü Mefâ’îlü Mefâ’îlü Fe’ülün

İlk beyit:

Yâ Rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘Alīden

Kim bendesiyim bunlara ben kâlū belīden

Son beyit:

Çün buldu hayâtı ezeli bunlara Seyfî

Cânını fedâ başını top eyleyeliden

Akgül ve Çetin, bu gazelin Hayali’ye ait olduğunu belirtmiştir. Fakat bu şiir neşredilmiş divanda mevcut değildir (Tarlan, 1945). Taramalarımızda bu gazelin Seyfullah Nizamoğlu Divanı’nda (Söylemez, 2013) “Gazeliyyat” kısmında G. 167 şiir numarasıyla -bazı farklılıklarla- yer aldığı tespit edilmiştir.¹⁴

[18b-20b]

Başlık: Yok

Şair: Vîrânî

Nazım şekli: Nefes

Bend sayısı: 6

Ve zin: 4+4+3=11’li hece ölçüsü

İlk bend:

Gümânım kalmadı zâhid cihânda

¹⁴ Ayrıca Seyfullah Nizamoğlu’na ait olan bu gazelin matla beytine Kethüdazade/Kahyazade Arif Efendi’nin “Tahmis”i için bk: Gürbüz, 2019: 61.

Eger âhîretde işbu mekânda
Ki medhîñ söylerim her dem lisânda
Hüseynîyim Hüseynîyim Hüseynî

Son bend:

Hüseynî Kerbelâdır pâdişâhım¹⁵
Virâniyim Odur püşt-ü penâhım
İlâhımdır İlâhımdır İlâhım
Hüseynîyim Hüseynîyim Hüseynî

Akgül ve Çetin, şiirin “Mefâîlün Mefâîlün Feûlün” kalıbıyla yazıldığını belirtmiştir. Ayrıca manzumenin nazım şeklinin “murabba” olduğu belirtilmiştir fakat bu manzume “nefes” nazım şekliyle yazılmıştır. Mecmuada altı bend olarak yer alan bu şiir, Virani Divanı’nda (Vaktidolu, 1998) yedi bend olarak yer almaktadır. İncelediğimiz mecmuada yer almayıp Virani Divanı’nda yer alan beşinci bend şudur:

Yezîde kılınmış dâim teberrâ
Havâricden olup câna müberrâ
Gönül âyînesin kıldım musaffâ
Hüseynîyim Hüseynîyim Hüseynî

Ayrıca bu bend, Erdal ve Yılmaz’ın (2018: 122) çalışmasında da altıncı bend olarak şu şekildedir:

Yezîde eylerim dâim teberrâ
Havâricden olur câna müberrâ
Gönül aynasını sildi Mustafâ
Hüseynîyim Hüseynîyim Hüseynî

Ek olarak Baygül’ün (1999: 385) çalışmasında, Virani başlığı altında üç bend olarak bulunmaktadır.

[20b-22a]

Başlık: Yok

Şair: Fazlı Ali

Nazım şekli: Nefes (Duvâz-İmâm)

Beyit sayısı: 11

¹⁵ Bu kelime mecmuada “pâdişâhımdır” yazılmıştır fakat vezin gereği “pâdişâhım” okunması gerekmektedir.

Vezin: Mefā' īlün Mefā' īlün Mefā' īlün Mefā' īlün

İlk beyit:

Şükür etdim niyâz kıldım yaq̄in bildim Hūdâsın sen

Yoğdur vekîlin vezîrin cümleden ucasın sen

Son beyit:

Söyle Neylî 'alîm söyle¹⁶ haq̄îkat baħrin[i] boyla

Özünü şâha kul eyle kemîne b[î]-bahâsın sen

Akgül ve Çetin, bu manzumenin Neyli'ye ait olduğunu ve “gazel” nazım şekliyle yazıldığını söylemiştir. Mecmuada beyitler halinde yer alan bu şiirin makta beytinde “Neyli” mahlası bulunmaktadır fakat bu şiir Neyli Divanı'nda bulunmamaktadır (Kılıç, 1994). Yaşar, çalışmasında (2015: 145-146) “Duvaz-ı İmam” (Dozd-a İmam) başlığı altında dörtlükler halinde yer alan bu şiirin Bismil Bakacak (Seyithasan) köyü Zeynel Abidin Ocağı'ndan Ali Öztürk Dede (Zakir) adlı bir kaynak kişiden derlendiğini belirtmiştir. Derlenen şiirin mahlası “Fazlı Ali”dir. Fazlı Ali, Alevi-Bektaşî şairidir (2015: 155). Yaşar, bu manzumenin “nefes”in alt türü olan bir “duvaz-ı imam” olduğu, “gerdaniye” makam dizisi özelliği taşıdığı ve bu ezginin ritmik yapısının 7/8 olduğu bilgisinin yanında bu şiirin hece vezninin 8'li kalıbıyla yazıldığını belirtmiştir (2015: 153-154). Dolayısıyla şiirin içeriğinden de yola çıkarak bu şiirin “gazel” olmadığı, “nefes”in alt türü olan bir “duvaz-ı imam” olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgiler ışığında şiirin Neyli'ye yanlışlıkla atfedildiğini düşünmek mümkün görünmektedir. Ya da mecmuayı oluşturan kişinin sehven “Fazlı Ali'm” yerine “Neyli Ali'm” yazdığını düşünmek de mümkündür.

[23b-24b]

Başlık: Yok

Şair: Hâṭâyî

Nazım şekli: Ğazel

Beyit sayısı: 7

Vezin: Mefā' īlün Mefā' īlün Fe' ūlün

İlk beyit:

Benem bu cihâna şimdi geldüm¹⁷

¹⁶ Bu kelime bu mısra da sehven iki defa yazılmıştır.

¹⁷ Mısraın vezni kusurludur.

Revān oldum Revāna şimdi geldüm

Son beyit:

Ḥavāric neslini koymam cihānda

Ḥaṭāyīyem cihāna şimdi geldüm

İncelediğimiz mecmuada bu şiir, yedi beyittir fakat diğer çalışmalarda (Macit, 2017: 446; Özmen, 1998: 183) dokuz beyit olarak yer almaktadır.

[25a-25b]

Başlık: Yok

Şair: Ḥaṭāyī

Nazım şekli: Ğazel

Beyit sayısı: 5

Vezi: Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

İlk beyit:

N'eylerem ben cenneti içinde dil-dār olmasa

Ḳoy anı vīrāne ḳalsın baḳçede bār olmasa

Son beyit:

Ey Ḥaṭāyī gevheri ḥarc eyleme nā-dāna sen

Gevherün ḳadrini bilmez kim ḥarīdār olmasa

İncelediğimiz mecmuada beş beyit olan bu şiir Hatayi Divanı'nda (Ergun, 1956: 141; Macit, 2017: 526) ve Kanar'ın çalışmasında (2017: 11-12) altı beyit olarak yer almaktadır.

[29b]¹⁸

Başlık: Yok

Şair: Ḥaṭāyī

Nazım şekli: Ğazel

Beyit sayısı: 4

¹⁸ Mecmuaya sayfa numaraları verilirken 26. sayfadan sonra bir sayfa unutulmuştur/atlanmıştır. Yani 28. sayfa olması gereken sayfa 27 olarak yazılmıştır. Bu çalışmada 26. sayfadan itibaren yeniden numaralandırma yapılmıştır.

Vezin: Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

İlk beyit:

Bi-ḥamdillāh ki der-ālem zūhūr-ı evliyā geldi

Çerāğı yandı İslāmın ki dīne nūr ziyā geldi

Son beyit:

Çi Zeyn [ü] 'Ābidīn Bākır İmām-ı Ca' fer-i Şādık

Akgül ve Çetin, bu manzumenin şairinin belli olmadığını ve manzumenin eksikliğinden dolayı nazım şeklinin kesin olarak anlaşılamadığını, şiirin beyit sayısının dört olduğunu ve son beytin ikinci mısraının eksik olduğunu belirtmiştir. Taramalarımızda şiirin Hatayi'ye ait olduğu veya ona atfedilmiş olabileceği, nazım şeklinin "gazel" beyit sayısının ise sekiz olduğu tespit edilmiştir (Aslanoğlu, 1992: 58-59; Macit 2017: 252). İncelediğimiz mecmuada bu şiirin birinci, ikinci, dördüncü beyitleriyle beşinci beytin ilk mısraı yer almaktadır. Bununla birlikte şiir, Ergun'un neşrettiği Hatayi Divanı'nda bulunmamaktadır (1956).

[29a-30a]

Başlık: Yok

Şair: Cevrī

Nazım şekli: Terkīb-i bend

Bend sayısı: 1

Vezin: Mef' ulü Mefā' ilü Mefā' ilü Fe' ulün

Bend:

Şanmañ [ki] bizi mu' teqıd-i qavı-i ḥakīmiz

Biz mu' terif-i ma' nī-i Qur'ān-ı Kerīmiz

Lāzım degil aḥbār-ı ḥavādiş bize zīrā

Biz ṭālib-i esrār-ı ḥudāvend-i qadīmiz

İdrāk ederiz şāni' üñ āşār-ı vücūdun

Biz rāst-rev-i cādde-i fehm-i selīmiz

Ḥaḫdan biliriz nīk [ü] bed-i kār-ı cihānı

Biz münkir-i luṭf [u] sitem-i çarḫ-ı le'īmiz

Bir kerre ayak başmamışız rāh-ı ümīde
Fārīğ-dil olup künc-i k̄anā' atde muķīmiz
Müstağrak-ı cūd [u] ni' am-ı luṭf-ı Ḥudāyız
Müstağnī-i ' arş [u] şeref-i nāz [u] na' imiz
Bir şevķ[i]le ger meş' ale-efrüz-ı recāyuz
Biñ şerm[i]le dil-sūḥte-i āteş-i bīmiz¹⁹
Teslīm edeli şāhibine naķd-ı vüçüdu
Āsüde-dil-i keş-me-keş-i nefis-i ġarīmiz
Tefvīz edeli şāhibine naķd-ı vüçüdu
Āzāde-ser-i vesvese-i fikr-i muķīmiz
Def' etdi bizim şübhemizi *naḥnü k̄asemnā*²⁰
Bī-sa' y-i ṭaleb muntazır-ı luṭf-ı ' amīmiz
Ḳurtardı Ḥudā çün bizi dūnyā cihetinden
Bī-behre ḳomaz rātibe²¹-i ma' rifetinden

Akgül ve Çetin, bu manzumeyi iki ayrı şiir olarak değerlendirmiştir. Söz konusu çalışmada manzumenin ilk on mısraının “Naim” adlı şaire ait olduğu ve nazım şeklinin “gazel” olduğu belirtilmiştir. Manzumenin son on mısraı ile ilgili ise şairinin “belirsiz” olduğu ve nazım şeklinin de “gazel tarzı kalenderi” olduğu belirtilmiştir. Fakat “terkib-i bend” nazım şekliyle yazılmış olan bu bend, Cevri Divanı’nda (Ayan, 1981: 168-172), “*Bu Terkib-i Bend-i Tahkik-Peyvend Hablül-Metini Tahkika Dest-Res Bir Merdi Kamilün Himmetine Müyesser Olduğına*” başlığıyla ve bazı farklılıklarla ilk bend olarak (III/I) numarasıyla yer almaktadır. Bu şiir Cevri Divanı’nda yedi benddir fakat incelediğimiz mecmuada sadece ilk bendi bulunduğundan şairin mahlası mevcut değildir. (Ayrıca bk. Yavuz, 2006: 256-257).

¹⁹ Mısraın vezni kusurludur.

²⁰ Zuhurif suresi 32. ayetten (Altuntaş ve Şahin, 2013: 490) alınan bu parça “biz taksim ettik” anlamına gelir. Genel olarak herkesin nasibinin belli olduğunu, kimsenin rızkını başka kimsenin yiyemeyeceğini ifade etmek için kullanılır. Aşık Dertli’nin (1772-1846) “naḥnü k̄asemnā” ile başlayan meşhur bir şiiri de bulunmaktadır.

²¹ Bu kelime mecmuada yanlış olarak “rātibe” yazılmıştır fakat anlam gereği “rātibe” okunması gerekmektedir.

[118a]

Başlık: Yok

Şair: Bedrî

Nazım şekli: Nefes

Bend sayısı: 3

Vezin: Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

İlk bend:

*²² Mazḥar-ı cūd-ı ḥaḳīḳat andadır sırr-ı ' Alî

*²³ Bâtınen Leylâ için Mecnûn olan Bektâşîdir

Son bend:

Nuḡka-i pîrdîr(?) ey na'îm gûş eyle cānâ sen de bil²⁴

Ṭaş aṭan bizdendir ammâ aṭtıran bizden deyil

Dehendir ḥâlim seni bed-melûl olma şaḳın²⁵

Sen bilirsîn baḫr²⁶-i ' ummâna şalan Bektâşîdir

[118a] sayfasında mevcut olan manzume sayfanın tersi yönünde, farklı bir imlayla, oldukça kusurlu bir şekilde yazılmıştır. Ayrıca diğer sayfalardan farklı bir renkte olan bir kağıda yazılması ve sayfanın 31'den 118'e geçmesi gibi sebeplerle mecmuaya sonradan eklendiğini veya aradaki sayfaların kaybolduğunu söylemek mümkündür. Akgül ve Çetin, söz konusu manzumenin "Naim" adlı bir şaire ait olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte birçok kaynakta "Bedri"ye ait olduğu belirtilir (Ergun, 1945: 760; Özmen, 1998: 177; Tekin, e-makale: 2; Kaynak, 2019: 133; Bellibaş, 2019: 337-338). Akgül ve Çetin, bu manzumenin nazım şeklinin "belirsiz" olduğunu söylerken Tekin, Saadetin Nüzhet Ergun'u kaynak göstererek dörtlükler halinde "nefes" nazım türüyle yazıldığını belirtmiştir. Kaynak ise, "Divan-ı Bedriya" başlığı altında "murabba" nazım şekliyle yazıldığını söyler (2019: 133). Bellibaş, "Gazel-i Bedri" başlığı altında beyitler halinde vermiştir (2019: 337-338). Akgül ve Çetin, manzumenin bend sayısının üç olduğunu söylerken Ergun (1945: 760), Özmen (1998: 177), Tekin (e-makale), Bellibaş (2019: 337-338), Kaynak (2019: 133) çalışmalarında beş bend olduğunu belirtmiştir. İncelediğimiz mecmuada manzumenin tamamı mevcut değildir. Beş bendden oluşan bu manzumenin,

²² Bu mısradan önce iki bend ve iki mısra; sonrasında da bir mısra eksiktir.

²³ Bu mısradan önce üç mısra eksiktir.

²⁴ Mısraın vezni kusurludur.

²⁵ Mısraın vezni kusurludur.

²⁶ Mecmuada bu kelime (fâhr) şeklinde yazılmıştır.

mecmuada üçüncü bendin üçüncü mısraına, dördüncü bendin dördüncü mısraına ve beşinci bendin tamamına -bazı farklılıklarla- yer verilmiştir.

3. Sonuç

Bu çalışmada, derlenme tarihi tespit edilemeyen Ankara Milli Kütüphanede bulunan *06 Mil Yz A 2713* numaralı şiir mecmuası incelenmiş ve bu mecmua üzerine daha önce yapılan çalışmadaki hatalar düzeltilmeye çalışılmıştır. Mecmuada bulunan bazı şairlerin yaşadığı yüzyıllar göz önünde bulundurulduğunda bu mecmuanın 18. ya da 19. yüzyılda yazılmış olabileceği tahmin edilmektedir. Âşık Ömer, Seher (Abdâl), Seyfi, Vîrânî, Muhyî-i Karahisârî, Hâfız-ı Şîrâzî, Usûlî ve Cevrî'nin mecmua tanıtım bilgilerinde ismi yer almadığı fakat mecmuada şiirleri bulunduğu tespit edilmiştir. Mecmuada kime ait oldukları belli olmayan ve daha önce bu mecmua üzerine yapılan çalışmada da kime ait oldukları tespit edilemeyen şiirlerin hemen tamamının şairi tespit edilmiştir. Bunlardan üçü Farsça beyit olup Muhyî-i Karahisârî ve Hâfız-ı Şîrâzî'ye ait gazellerden alınmıştır. Ayrıca bu Farsça beyitler günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Şiirlerin nazım şekillerinin ve şairlerinin tespiti yeniden yapılmıştır. Örneğin; Bedrî'ye ait olan bir şiirin Naim mahlasıyla mecmuada yer alması ya da Fuzûlî mahlasıyla verilmiş olan bir şiirin Âşık Ömer'e ait olması gibi sehivler düzeltilmiştir.

Son olarak *06 Mil Yz A 2713* numaralı mecmuada bulunan şiirlerin çoğunlukla Alevi-Bektaşî geleneğine yakın olması, on iki imamın isimlerinin zikredilmesi, mecmuayı yazan kişinin bu kültüre yakın bir kişiliğe sahip olabileceğine dair kuvvetli bir ipucu oluşturmuştur. Mecmuaların ne kadar önemli kaynaklar olduğu fakat o nispette de zorlu ve dikkat gerektiren eserler olduğu bir kez daha anlaşılmıştır.

Kaynakça

- Ak, Coşkun. (2001), *Bağdatlı Ruhi Divanı: Karşılaştırmalı Metin Cilt. I-II*, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa.
- Akar, Betül. (2011), *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki R. 1965 Numaralı Şiir Mecmuası (90b-176b)'nın Transkripsiyonlu Metni*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Akgül, Ahmet ve Çetin, Kamile. (2013), “Milli Kütüphanede Kayıtlı Bulunan Bir Şiir Mecmuası Üzerine”, *Turkish Studies*, Volume 8/1, s. 99-126.
- Akyüz Kenan, Beken Süheyl, Yüksel Sedit, Cunbur Müjgan. (1990), *Fuzuli Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Altuntaş, Halil, Şahin, Muzaffer. (2013), *Kur'an-ı Kerim Me'ali*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara.
- Aslanoğlu, İbrahim. (1992), *Şah İsmail Hatayi ve Anadolu Hatayileri*, Der Yayınları, İstanbul.
- Atıcı, Fatma. (2007), *Usuli Divanı'nda Cemiyet, İnsan ve Tabiat*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Ayan, Hüseyin. (1981), *Cevri Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum.
- Ayan, Hüseyin. (2002), *Nesimi: Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*, TDK Yayınları, Ankara.
- Aydemir, Yaşar. (2007), “Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/3, s. 122-137.
- Ayverdi, İlhan. (2011), *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Milliyet Yayınları-Kubbealtı, İstanbul.
- Baygül, Nuran. (1999), *Tokat ve Divriği Kaynaklı Cönkler Üzerinde Bir Tetkik*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Bayram, Ömer. (2005), *Seyyid Azim Şirvani Tezkiretü's-Şuara Giriş ve Metin B*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Bellibaş, Adem. (2019), *XIX. Yüzyıla Ait Bir Şiir Mecmuası v.: 256b-506a*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- Çetin, İsmail. (1993), *Derzi-zade Ulvi (Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Devellioğlu, Ferit. (2013), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.

- Dilçin, Cem. (1983), *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Erdal, Derviş, Yılmaz, Serhat Sabri. (2018), *Süleyman Efendi Cöngü*, Ekspres Baskı ve Ofset, Kayseri.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. (1945), *Türk Şairleri Cilt: 3*, Basım Yeri Yok, Manisa.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. (1956), *Hatayi Divanı Şah İsmail Safevi Edebi Hayatı ve Nefesleri*, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. (1957), *Bektaşî Şairleri ve Nefesleri (19'uncu Asra Kadar Cilt: 1-2)*, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul.
- Evren, Mücella. (2008), *Kütahyalı Rahimi Divanı'ndan 51-100. Gazellerin Şerhi*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Gölpınarlı, Abdülbaki. (1962), *Kaygusuz Abdal, Hatayi, Kul Himmet (Hayatı, Sanatı, Eseri)*, Varlık Yayınları, İstanbul.
- Güneş, Mustafa. (1994), *Eşrefoğlu Rumi ve Divanı (İnceleme-Metin)*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Malatya.
- Gürbüz, İncinur Atik. (2019), "İBB Atatürk Kitaplığı "K403" Numaralı Mecmuanın MESTAP'a Göre Tasnifi", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (22), s. 37-110.
- Güzel, Abdurrahman. (2010), *Kaygusuz Abdal Divanı*, MEB Yayınları, Ankara.
- İpekten, Haluk. (2015), *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- İsen, Mustafa. (1990), *Usuli Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kanar, Mehmet. (2017), "Şah İsmail (Hatai) Divanı Hakkında Manzum Çeviri Denemesi", *Doğu Esintileri İnanoloji, Fars Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Volume 6/1, s. 1-63.
- Karasoy, Yakup, Yavuz, Orhan. (2010), *Aşık Ömer Divanı*, İnci Ofset, Konya.
- Kaynak, Arife. (2019), *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı OE_Yz_0593 ve Bel_Yz_K0640 Numaralarında Kayıtlı Mecmuaların, "Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne" (Mestap) Göre Tasnifi*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Karaman.
- Kılıç, Atabey. (1994), *Ahmed Neyli Divanı*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir.
- Köksal, Mehmet Fatih. (2009), "Seyyid Nesimi'nin Yayınlanmamış Şiirleri", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (50), s. 77-135.
- Kurt, Halil. (2019), *Türk Edebiyatında Mahzen-i Esrar Mesnevileri ve Muhyi'nin Mahzen-i Esrar (Sürur-Efza) Adlı Mesnevisi (Metin-İnceleme)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Isparta.

- Macit, Muhsin. (2017), *Hatayi Divanı*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul.
- Mecmua-ı Eşar, Milli Kütüphane, 06 Mil Yz A 2713.
- Özmen, İsmail. (1998), *Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi Cilt: III (17.-18. Yüzyıl)*, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Özmen, İsmail. (1998), *Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi Cilt: II (16. Yüzyıl)*, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Sönmez, Hakan. (2019), *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet, Yz_K_0233 Numaralı Şiir Mecmuası*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- Söylemez, İdris. (2013), *Seyfullah Nizamoğlu Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin)*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Tarlan, Ali Nihat. (1945), *Hayali Bey Divanı*, Bürhaneddin Erenler Matbaası, İstanbul.
- Tekin, Gözde (e-makale), “Bedri”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/bedri-mdbir> (Erişim Tarihi: 05.02.2020).
- Üngör, Etem Ruhi. (1981), *Türk Musikisi Güfteler Antolojisi Cilt: I*, Eren Yayınları, İstanbul.
- Vaktidolu, Adil Ali Atalay. (1998), *Virani Divanı ve Risalesi (Buyruğu)*, Can Yayınları, İstanbul.
- Yalçinkaya, Şerife. (2018), “Gazelin Beyit Sıralamasının Değişmezliği -Hafız-ı Şirazi'nin Bir Gazeli Örneği-”, *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*, 5 (1), s. 18-29.
- Yaşar, Servet. (2015), “Diyarbakır Bismil İlçesi Bakacak (Seyithasan) Köyü Alevi İnanç Kültürü Bağlamında Müzik”, *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, (9), s. 125-168.
- Yavuz, İbrahim. (2006), *Türk Edebiyatında Terki-i Bend ve Terci-i Bendler (XVII-XIX. yy.)*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- Yazar, İlyas (e-makale), “Hafız'ın “Ela Ya Eyyüha's-Saki” Gazeli Üzerine”, <https://docplayer.biz.tr/45466104-Hafiz-in-ela-ya-eyyuha-s-saki-gazeli-uzerine.html> (Erişim Tarihi: 02.01.2020).
- <https://tolgaeratur.com/2016/04/04/neden-nesimi-okumak-lazim/> (Erişim Tarihi: 02.01.2020).
- <https://www.yazmalar.gov.tr/detay> (Erişim Tarihi: 21.12.2019).
- <https://youtu.be/gUmL7XlopQM> (Erişim Tarihi: 22.04.2020).
- <https://youtu.be/R3fR1xF8bNE> (Erişim Tarihi: 22.04.2020).